

Rondetafel Digital Humanities

“Omdat wij van de geesteswetenschappen zijn.”

Interview: Julie Hendrickx, met dank aan Saskia Scheltjens

Foto's: Marc Engels

META bracht enkele specialisten rond de tafel voor een open gesprek rond Digital Humanities (DH) en de rol van bibliotheken daarin. Een heterogene groep gesprekspartners garandeert een interessant gesprek.

DEELNEMERS:

- **Sally Chambers**, werkt als Digital Humanities Research Coordinator voor de Universiteit Gent. Coördineert van daaruit het Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities (DARIAH), een digitale onderzoeksinfrastructuur voor de geesteswetenschappen in Vlaanderen.
- **Mike Kestemont**, onderzoeker aan de Universiteit Antwerpen in de Taal- en Letterkunde. Is vooral bezig met computationele tekstanalyse van hoofdzakelijk historische teksten.
- **Trudi Noordemeer**, directeur van de Universiteitsbibliotheek in Antwerpen. Ze werkte daarvoor in de Universiteit Leiden en in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Ze werkte aan digitalisering, digitale archivering en verbond vanuit haar interesse computers en letterkunde met elkaar.
- **Saskia Scheltjens**, faculteitsbibliothecaris Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Gent. Daarvoor werkte ze in het Rijksmuseum in Amsterdam waar haar interesse in DH werd gewekt. Ze is stichtend lid van het Ghent Centre for Digital Humanities en zette het Library Lab op, een nieuwe bibliotheekafdeling ter ondersteuning van DH-gerelateerd onderzoek en onderwijs.
- **Demmy Verbeke**, hoofd Artes aan de KU Leuven. Aan de KU Leuven gebeurt nogal wat onderzoek naar DH, onderzoekers zijn duidelijk de vragende partij.

Elk jaar tijdens de 'Day of DH' wordt er via Twitter gevraagd naar korte kernachtige definities van wat DH betekent. Nu is het aan jullie. Geef een korte definitie van DH.

Saskia: Ik kan me nog altijd vinden in de definitie die ik in 2012 op deze dag online gaf: 'het gebruik van digitale technologieën in de geesteswetenschappen die het toelaten om aan innovatief onderzoek en onderwijs te doen dat op een andere manier niet mogelijk zou zijn'.

Demmy: Voor mij persoonlijk is het dat wat zich afspeelt op het kruispunt van computerwetenschappen en geesteswetenschappen (dus vooral theologie, filosofie en letteren). Dat kunnen visualisaties of teksten zijn. Voor jezelf heb je die definitie nodig, om te weten wat je kan ondersteunen en wat niet. Aan de KU Leuven ziet men het overigens wel breder: iedereen die zich een digital humanist voelt, is welkom. Het beperkt zich dus niet tot één faculteit of tot de humane wetenschappen. We bieden ook een Master Digital Humanities aan, die start dit najaar.

Trudi: Ik zie het als informatica van de geesteswetenschappen. Die heeft tot doel de kennis van de geesteswetenschappen te verrijken door er kennis uit de informatica op toe te passen. Het is eerlijk gezegd een lastige term.

Mike: Ik geloof gedeeltelijk de uitspraak "digital humanities zijn de humanities zoals ze er binnen twintig jaar zullen uitzien". Digital humanities zal groter worden en zal veel van de traditionele vakbeoefening opsorpen.

Saskia: De definitie die jij hanteert sluit eigenlijk goed aan bij wat aan de Universiteit Gent de houding is tegenover DH, die in dat opzicht toch verschilt met wat er in Leuven gebeurt. Wij gaan er vanuit dat het digitale sowieso steeds intensiever deel zal uitmaken van het onderzoek. Dat is ook een van de redenen waarom Gent bewust heeft besloten om net geen aparte masteropleiding te ontwikkelen: men ziet DH als iets wat het bestaande curriculum nu al voor een deel voor zijn rekening neemt. En dat zal in de toekomst enkel alleen maar toenemen.

Mike: Bestaat dat wel, "niet-digital humanities"?

Saskia: Mijn definitie is eerlijk gezegd een parafraze van wat Melissa Terras (UCL) ooit als definitie gebruikte. Daarbij benadrukte ze dat het niet zo zeer rond het verrijken draait, zoals

“DE TOOLS DIE WE MOMENTEEL HEBBEN, DICTEREN ONZE ONDERZOEKSVRAAG. WIJ MOETEN DE COMPUTER PROGRAMMEREN MAAR EIGENLIJK PROGRAMMEERT DIE ONS OOK EEN BEETJE.”

ik dat bij Demmy hoorde, maar wel het mogelijk maken van innovatief onderzoek wat anders niet praktisch uitvoerbaar was.

Trudi: Dat is de kern van het verhaal. Dat geldt ook voor de moleculaire genetica bijvoorbeeld. Zaken waar je anders drie weken over deed, worden nu gedaan in enkele tientallen seconden. Je kan ook over heel andere data beschikken.

Sally: Voor mij draait het om samenwerkingen tussen onderzoekers en IT'ers. Maar ik zou graag de bibliotheken en andere culturele instellingen bijvoegen aan het team van experts. Hun expertise doet er evenzeer toe. In het Engels spreekt men ook wel eens van de 'space in between', het kruispunt tussen bibliotheken, onderzoekers en IT. Soms is het onaangenaam om tussenin te zitten maar dat maakt het tegelijkertijd ook wel spannend.

Mike: Als ik het vergelijk met het klimaat waarin ik heb school gelopen ... Ik wou mijn masterproef schrijven over computationele toepassingen maar dat mocht niet. Want ik werkte in de geesteswetenschappen en daar gebruikte men geen wiskunde. Waarom? "Omdat wij van de geesteswetenschappen zijn." Volgens mij zijn geesteswetenschappen nog altijd iets wat je inhoudelijk definieert, niet methodologisch. En dat is nu fundamenteel veranderd. Er is meer openheid. De pedanterie van de jaren zeventig – "Wij gebruiken geen statistiek, want dit laat zich niet vatten in statistiek" – is weg.

Trudi: Midden jaren tachtig wilde ik net, als jij, ook beide combineren. Dat was ook *not done*. Alleen maar 17e eeuwse teksten, geen computers. Het waren gescheiden werelden.

Saskia: Het is wel fascinerend dat er in bijv. Nederland in de jaren tachtig en begin negentig best wel veel aandacht was voor *humanities computing* en Alfa informatica. In de jaren daarna zijn die afdelingen volledig afgebouwd. En nu is men bezig om dat opnieuw uit de grond te trekken via labs en DH centres, etc.

Mike: Het is ook voor hipsters. Dat maakt het ook gevaarlijk. De bubble is zich volop aan het vormen!

Welk risico loopt DH in dit scenario?

Mike: Er moeten vooral concrete dingen gebeuren. Iedereen heeft er de mond vol van en alles is mogelijk. Maar het grote bewijs moet nog geleverd worden.

Saskia: Het is in ieder geval iets nuttig om in een projectaanvraag voor een onderzoek te vermelden op dit moment...

Mike: Dat is ook wat Thomas Crombez poneerde in zijn artikel ('Het onbehagen in digitale cultuur. De opkomst van digital humanities', META 2013/4), dat het misschien nooit meer dan beloftevol zou zijn. Als ik er over nadenk beantwoord ik eigenlijk 19e eeuwse vragen: auteurschap, genre, chronologie, ... Allemaal heel basale dingen. Qua tekstinterpretatie kom je eigenlijk nog niet heel veel verder.

Saskia: Maar nu doe je je eigen onderzoek onrecht aan. Je was genomineerd als meest beloftevolle onderzoeker voor de Gouden Pipet 2014 (een prijs van EOS-magazine) omdat je nieuwe auteurstoe wijzingen kon doen met statistische analyses die daarvoor helemaal niet mogelijk waren.

Mike: Ja, maar de onderzoeksvraag is nog altijd 19e eeuws. Een computer kan nog altijd geen tekst lezen. De tools die we momenteel hebben, dicteren onze onderzoeksvraag. Wij moeten de computer programmeren maar eigenlijk programmeert die ons ook een beetje.

Trudi: Dat is in de moleculaire genetica niet meer het geval. Zij kunnen echt nieuwe vragen stellen. Maar ze hebben ook wel bio-informatici in dienst. Zij zijn er om specifieke onderzoeksvragen op te lossen.

Werken onderzoekers samen met de bibliotheek bij hun onderzoek?

Saskia: Ik heb nog heel erg het gevoel dat iedereen in zijn eigen koker zit. Als faculteitsbibliotheek LW zijn we momenteel bezig aan een erg interessant project rond onderzoeksdata. Als je daarbij vraagt aan onderzoekers of ze hebben nagedacht over de metadata en de informatiearchitectuur van wat ze aan het opbouwen zijn en hoe ze dat op lange termijn gaan bewaren en herbruikbaar maken, dan krijg ik keer op keer het antwoord dat net hún onderzoek zó uniek is dat het niet gedeeld kan worden! Die bio-ingenieurs hebben wel een voorsprong omdat er een aantal gezamenlijke standaarden zijn van waaruit ze kunnen vertrekken.

Sally: Het idee achter het ontwikkelen digitale onderzoeksinfrastructuren zoals van DARIAH, is dat veel onderzoeksdata gewoon op laptops blijven staan. Ze worden niet meer hergebruikt of voor andere onderzoekers toegankelijk gemaakt. Als wij alle onderzoeksdata ergens op een server of onderzoeksinfrastructuur zetten, kan die gearchiveerd en gebruikt worden voor het beantwoorden van andere onderzoeksvragen. Dat is heel belangrijk. Veel data blijven op die laptop staan en passen niet via de bibliotheek.

Saskia: Nu snijd je een onderwerp aan dat hier in België dikwijls als *the elephant in the room* wordt omschreven. In Nederland heeft men voor de conservering van wetenschappelijke data een centrale data-infrastructuur en een Koninklijke Bibliotheek die bepaalde zaken aanstuurt. Ik denk dat één van de zaken die voor de ontwikkeling van DH een reëel gevaar betekent het feit is dat we in België veel zaken op het vlak van onderwijs, onderzoek en erfgoed decentraal opvangen. We werken met zijn allen gewoon rond een vacuüm.

Wat is het probleem met *the elephant in the room*?

Saskia: In de politieke realiteit van vandaag is de taak tot coördineren de facto weggehaald bij de Koninklijke Bibliotheek en ze ligt nu bij de gewesten. En daar beslist elke universiteit iets anders. Op het vlak van databeheer en ontsluiting

van wetenschappelijk onderzoek is er in België uitsluitend een decentrale realiteit. Dit maakt het soms erg complex. Maar het wordt soms ook al te gemakkelijk als excuus gebruikt om te zeggen “Ik kan daar niets aan doen want ja, daar in Brussel ...” Zo kan het toch niet verder? Onderzoekers raken met recht en rede gefrustreerd. Probeer in deze context dan maar eens te motiveren dat je als bibliotheek effectief DH moet ondersteunen, wetende dat men niet eens dit probleem opgelost krijgt. Voor DH is het zeer hinderlijk dat zo’n centrale structuur ontbreekt.

Demmy: Ik dacht dat DARIAH Vlaanderen daar een rol in zou spelen?

Sally: Zeker. In ons werkprogramma is er toenadering naar culturele instellingen. De KB is daar één van de belangrijkste van. Als ik het artikel van Thomas Crombez lees, vraag ik me ook af of er juridische problemen zijn met de kranten?

Trudi: Ja, er zijn problemen met beschikbaarstelling via het Internet. Men mag de bestanden wel ter plaatse bekijken.

Sally: Maar het is de taak van een KB inzake DH en auteursrecht om te lobbyen bijvoorbeeld bij de Europese Commissie. Om de toegankelijkheid voor onderzoekers te verbeteren. Dat is misschien makkelijker dan ineens alles te willen openstellen voor het grote publiek?

Saskia: Het valt me wel op dat de hele kwestie van copyright wordt aangehaald om te verklaren waarom er niets gebeurt. Ook bij onderzoekers en binnen de bibliotheekwereld merk ik een zeer grote behoefte aan kennis daaromtrent. Men begint een heel corpus op te bouwen, documenteert onvoldoende waar men alle bronnen vandaan heeft en vermengt allerlei soorten content met elkaar en met verschillende vormen van licenties. Nadien wordt het dan voor bibliotheken en archieven moeilijk om dit over te dragen naar een ander product. Of om het te conserveren. Werken met zo’n hybride materiaal is complex. Overleg op voorhand tussen bibliotheken en onderzoekers zouden bepaalde hindernissen kunnen wegnemen.

Mike: Er is bijna geen wetgeving!

Trudi: Klopt. Het komt regelmatig voor dat bijvoorbeeld een literair tijdschrift gedigitaliseerd wordt en bewerkt door OCR-software. Maar dan is het slechts toegankelijk voor een kleine club academici, volledige openbaarheid is ondenkbaar. Op 23 april rondde het Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum (NL) het project ‘Beelden voor de toekomst af’. 60 jaar tv en radio werden gedigitaliseerd, maar als men de beelden wil bekijken, dan moet men naar Hilversum. Materiaal uit de 20e eeuw is eigenlijk ontoegankelijk gebied.

Saskia: Ik heb onlangs met de faculteitsbibliotheek LW een juriste als informatiemedewerkster in dienst genomen. Zij bevrouwt nu elke woensdag ons Auteursrechten Informatie Punt

voor Letteren en Wijsbegeerte waarbij ze werkt in het verlengde van de informatie bij overige diensten aan de UGent zoals TechTransfer, de Boekentoren, de Juridische Dienst en – voor globale adviezen –, het Samenwerkingsverband Auteursrecht en Samenleving met Joris Dheene. In Nederland hebben de meeste wetenschappelijke bibliotheken een Auteursrechten Informatie Punt. Hier bestond dat nog nergens. Maar als die kennis rond auteursrecht, portretrecht, etc.. niet via de bibliotheek aan onderzoekers wordt gegeven, waar zou het anders gebeuren? Een dienst Auteursrecht? Heb jij dat aan de universiteit, Mike?

Mike: Voor zover ik weet niet.

Demmy: In Leuven hebben we een centrale juridische dienst en ook in de universiteitsbibliotheek hebben we iemand wiens taak het is om het auteursrecht op te volgen. Bij complexe technische vragen, verwijst die door naar de juridische dienst. Maar “Ik weet het ook niet” mag die persoon eigenlijk nooit antwoorden.

Mike: Auteursrecht zal één van de grootste uitdagingen zijn voor de komende vijftig jaar.

Demmy: Naast auteursrecht zijn competenties een ander probleem. Want om het goed te kunnen doen, vragen we eigenlijk veel kennis en kunde. Je kan dat combineren in één en dezelfde persoon die zowel goed is in onderzoek binnen de geesteswetenschappen én in computertoepassingen. Maar vaak, en dat gebeurt onder andere bij DARIAH, worden mensen uit verschillende hoeken samen gezet. Het is belangrijk dat die mensen goed kunnen communiceren met elkaar. Dat is soms een uitdaging want men spreekt niet altijd dezelfde taal.

Speelt het gemis van bepaalde kennis dan een rol in hun relatie tussen onderzoekers en de bibliotheek?

Demmy: De bibliotheek en IT moet erbij en die worden niet altijd als gelijkwaardig gezien. Het is al goed dat een onderzoeker er de bibliotheek en IT bij betreft maar vaak denken ze “Ik ga het zo doen en jullie voeren het zo uit.” Er is ook vaak misbegrip. Dat is de uitdaging, dat ze allemaal serieus genomen worden.

Iedereen heeft dan bepaalde competenties nodig?

Demmy: Je moet niet noodzakelijk kunnen programmeren maar je moet er wel respect voor hebben. De bijdrage van IT of de bibliotheek aan DH wordt nog te vaak gezien als een dienstverlening in plaats van een bijdrage van een gelijke partner.

Is het gebrek aan respect iets dat je enkel in Vlaanderen ziet of is dat ook internationaal?

Demmy: Het hangt ook samen met de fondsen. Dat is de reden waarom onderzoekers, begrijpelijk, vaak zeggen dat hun onderzoek iets nieuws is, nog nooit gedaan. Daarvoor is er geld, voor baanbrekend onderzoek. Het is ook meer dan normaal dat mensen die een project indienen altijd het warm water uitvinden.

Trudi: Er is nu ook Force 11, een groep die kijkt naar de hele keten van wetenschappelijke communicatie. Ze focussen meer bepaald op *attribution* en *contribution*. Als jij een construct maakt of een databank, is het niet alleen de publicatie maar ook de onderliggende zaken zoals de onderzoeksdata die gehonoreerd worden als een product. Ze zijn begonnen in 2011 en ze willen de hele keten van wetenschappelijk communicatie herbekijken, hoe het op een andere manier kan.

Saskia: Dat heeft verwantschap met het nieuwe *scholarly editing* en de veranderingen rond *scholarly communication* waarover Kathleen Fitzpatrick, als directeur scholarly communications van de Modern Language Association zo interessant heeft geschreven.

Trudi: Als je kijkt naar de *Philosophical Transactions*, het eerste wetenschappelijke tijdschrift dat precies 350 jaar geleden verscheen, dan is er weinig veranderd aan de vorm van het wetenschappelijke artikel. Men heeft van de nieuwe mogelijkheden die ICT biedt eigenlijk geen gebruik gemaakt.

Demmy: In Leuven proberen we het systeem van binnenuit te veranderen als het gaat om het goedkeuren van projecten en wat we als publicatie zien. Die standaarden worden nu bepaald door mensen die in commissies zoals het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en benoemingscommissies zeten. Als we daar buiten blijven staan, gaat er nooit iets veranderen. Dat is waarom we een Master hebben opgericht met drie DH-professoren. Als er daar minstens één van doorgroeit naar het FWO of een benoemingscommissie dan kan die van binnenuit zeggen dat wij andere noden hebben.

Saskia: Ik vind het vreemd om je te horen zeggen dat studenten eerst gewoon afstuderen en dat er dan als optie een bijkomende masteropleiding DH is. Horen ze dat in die jaren daarvoor dat helemaal niet?

Demmy: Dat komt zeker aan bod. Maar je kan geen goede DH-er creëren door één keer een vak aan te bieden.

Saskia: Denk je dat er een afzonderlijke DH-er bestaat?

Demmy: Niet iedereen moet daar passeren om een goede DH-er te worden. En andersom ook: niet iedereen die daar passeert zal een goede DH-er zijn. Maar we creëren wel meer mogelijkheden. Je zou ook al moeten schrappen in het huidige curriculum om er DH aan toe te kunnen voegen.

Mike: Er zijn studenten die nog nooit html gezien hebben. Die worden dan ingezet om de communicatie op een bedrijf te verzorgen. Dat is toch niet mogelijk de dag van vandaag?

Saskia: Ik herinner mij een gastcollege Nederlandse Letterkunde wat Mike bij UGent heeft gegeven. Gedreven vertelde hij over zijn projecten. En je zag iedereen zeer geïmponeerd luisteren. Op een gegeven moment vroeg er iemand of je hulp kreeg van een techneut om al die zaken te coderen. En jij reageerde heel luchtig "Nee, ik heb in de avonduren ook nog informatica gestudeerd. Ik doe dat zelf." En dan zag je al die studenten denken "Oh God!" (lacht)

Mike: Er is geen competentieprobleem, er is geen kennisprobleem maar er is wel een attitudeprobleem. Ze denken dat omdat ze taal- en letterkunde hebben gekozen dat ze geen wiskunde moeten kunnen.

Moet je zelf echt over die vaardigheden beschikken? En op welk niveau dan?

Saskia: Het ene hoeft het andere niet uit te sluiten. Er is best ruimte in het curriculum om mensen te hebben die een deel van de taal kunnen spreken. Een andere optie is een lab binnen die bibliotheek met ontwikkelaars die daar werken waar je kan binnenstappen voor een *proof of concept* van een bepaalde hypothese. Dan wordt dat in samenspraak met de onderzoeker ontwikkeld. Ook kan zo'n lab helpen bij het schrijven van een datamanagement.

Trudi: In de bibliotheek in Antwerpen hebben we Anet, ook een heleboel ontwikkelaars bij elkaar. Dat is wel klassiek gericht op bibliotheek- en archiefautomatisering maar zij zien wel alles wat er speelt.

Saskia: Maar zijn ze beschikbaar voor onderzoekers? Ook in de Boekentoren zit een hele ploeg ontwikkelaars maar als ik als faculteitsbibliothecaris naar zo'n dienst stap namens een onderzoeker met een bepaald project is er niet voldoende capaciteit om met zo'n vraag aan de slag te gaan. Begrijpelijk. Maar toch ook erg frustrerend.

Mike: Maar doe dat gewoon zelf. Je kan dat in een maand leren. En dan kan je het zelf doen, dan ben je niet langer afhankelijk van anderen. Je kan mensen vissen geven of je kan ze leren vissen.

Demmy: Ik ga volledig akkoord en we moeten misschien meer mensen stimuleren om dat te doen. Maar we geven als universiteit wel nog altijd geen diploma aan diegenen die het in hun vrije tijd buiten de universiteit bijstuderden.

Mike: Ik heb gewoon in avondonderwijs de vakken genomen die ik nodig had. Ik heb ook geen diploma, wel een certificaat. Een programmeervak kan echt het leven van mensen veranderen. De volgende generatie gaat die klik veel sneller maken dan wij.

Demmy: We gaan ze ook maar kunnen overhalen als er van tijd tot tijd een succesverhaal te vertellen is. Dan gaan ze beseffen "Ik zou dat beter ook leren want wie dat kan, krijgt meer geld." Daar moeten we zeker de bibliotheek mee tussen krijgen, die bij die aanvragen kan helpen. En als die aanvragen dan goedgekeurd worden, dan vloeit een deel van die projectmiddelen naar de bibliotheek ter bevestiging van de gespeelde rol en de nog te spelen rol.

Sally: Dat bibliotheken officieel geen onderzoek en onderwijs mogen doen, is een probleem. Hoe kan je dan iemand leren vissen als het geen vast onderdeel van het curriculum wordt? Als mensen er credits voor krijgen, om bijvoorbeeld te participeren aan een cursus Python die de bibliotheek organiseert, dan zou het allemaal veel interessanter voor studenten worden.

Saskia: Mike geeft precies zo'n cursus bij ons in Gent. Maar omdat dat inderdaad geen credits oplevert, zijn wij nu aan het lobbyen om informatiegeletterdheid beter in het curriculum te krijgen.

Vervolg van p. 18

Demmy: Op dit moment is dat in Leuven (oneigenlijk) opgelost met heuristiek en methodologie voor taal- en letterkunde waar dit in aan bod komt. Dat is deels mijn vak, ik ben daar titularis van het algemene gedeelte. Maar als bibliothecaris word ik niet verondersteld om onderwijs te geven. Dat vak is een historische erfenis die ik ook, in lijn van mijn statuut, had kunnen weigeren. Maar het is eigenlijk op veel vlakken een goede zaak dat ik dat wel blijf geven.

Saskia: Trudi, jij geeft toch ook een college digitalisering?

Trudi: Ja, het is een keuzevak voor de studenten IBW. Dus ik organiseer dat dit jaar voor de laatste keer. Zij doorlopen het hele proces van digitalisering: voorbereiding, selectie, metadata, het digitaliseren op zich, opslag, presentatie, digitale duurzaamheid, OCR ... De studenten worden opgeleid als projectleider waarbij ze dus voldoende kennis en inzicht moeten krijgen om het hele proces te kunnen overzien. Ze moeten, op basis van een reële casus, een plan van aanpak schrijven: planning, budget, personeel, ...

Sally: Dat is eigenlijk ook een punt in het artikel van Thomas Crombez, alles wordt gedigitaliseerd maar waar zijn de onderzoeksvragen? Samenwerking is ook nodig om te weten wat onderzoekers graag gedigitaliseerd zouden zien.

Saskia: Bibliotheken beslissen te eigenhandig wat belangrijk genoeg is om te digitaliseren en wat niet. Terwijl onderzoekers vaak geïnteresseerd zijn in een heel ander corpus.

Mike: Of al die metadata altijd! Wij willen alleen data. (lacht)

Saskia: Maar data zonder metadata ... oh! (lacht) Dat werkt niet.

Mike: Dat is niet waar, ik kan heel veel doen met gewoon data. Maar we kunnen daar heel moeilijk aan. Je kan wel zoeken maar dan moet je toch nog naar de bibliotheek. Terwijl, wij willen het liefst de bibliotheek kunnen plunderen. Dag na dag.

Trudi: Ik vind wel dat Thomas Crombez in principe gelijk heeft.

“ER IS GEEN COMPETENTIEPROBLEEM,
ER IS GEEN KENNISPROBLEEM MAAR
ER IS WEL EEN ATTITUDEPROBLEEM.”

Want waarom digitaliseren wij? We doen dat niet voor de lol. Er valt zeker nog veel te verbeteren. Het moet transparanter, het moet makkelijker doorzoekbaar zijn, het zou goedkoper moeten Maar ik pleit daar toch ook graag voor wat geduld. We zijn er nog geen twintig jaar mee bezig. De methodologie is daardoor niet goed afgestemd. Toen we begonnen, zo rond 1996, dacht ik dat onderzoekers heel gelukkig zouden zijn met de gemakkelijke beschikbaarheid van het materiaal. Dat is bepaald niet het geval.

Saskia: Er is ook een verschil in tijdsverwachting en timing. Onderzoekers hebben maar vier jaar en dan moeten zij het resultaat van hun onderzoek voorleggen. Terwijl het best wel wat tijd vraagt eer een bibliotheek qua werkprocessen in gang kan schieten. En de bibliotheek zou daar ook al over nagedacht moeten hebben. Als we dan een vraag krijgen kunnen we iets uit

de schuif halen: “Dit is onze procedure, zo gaan wij te werk. Als je dit volgt dan ben je binnen dit en twee maanden vertrokken.”

Trudi: Ik bedoel ook dat er wereldwijd veel meer gedigitaliseerd moet worden en op dezelfde manier. Zodat de onderzoekers er veel makkelijker aan kunnen.

Sally: Zelf beschikken ze vaak ook over veel gedigitaliseerd materiaal, meestal van verschillende bibliotheken. Ze stellen zelf een corpus samen. Die corpora zijn ook interessant voor bibliotheken.

Saskia: Onderzoekers zijn vaak ook producent geworden. Ze kopen gewoon een kopieermachine en ze doen het zelf. Denk maar aan Ewoud Sanders in Nederland.

Mike: Denken jullie niet dat jullie op termijn uitgevers gaan moeten vervangen? En auteurs hun data opvangen vooraleer ze die kwijt zijn?

Saskia: Dat is de hele discussie over open acces en academic publishing. De Boekentoren ondersteunt nu het Open Journal System en coördineert open acces-initiatieven. Dat is een eerste stap de goede richting op.

Wat is voor jullie het allermooiste voorbeeld van een project DH waarbij een bibliotheek betrokken was?

Demmy: We hebben een digitaal lab dat bij de universiteitsbibliotheek zit en dat bekend is voor visualisaties. Die technologie keert bijvoorbeeld terug in het digitaliseren van boekbanden voor onderzoek, zoals in het RICH-project (Reflectance Imaging for Cultural Heritage). Daardoor helpen we echt de onderzoekers die op restauratie werken. En net zoals veel bibliotheken hebben we goede OCR-software. Alleen voor oude drukken is het moeilijk en kan de technologie nog niet echt mee. We hebben geld gekregen van Europa om bestaande tools te gaan testen. Wij willen in de toekomst OCR kunnen aanbieden voor historische documenten.

Saskia: Het Open Annotation Project met o.a. Herbert Van de Sompel is iets wat ik graag in de gaten hou. Het World Wide Web Consortium is de organisatie met Tim Berners-Lee, die het internet reguleert en allerlei standaarden ontwikkelt. Recent zijn er ook standaarden voor Linked Open Data en annotaties, ontwikkeld. Dat is bijzonder belangrijk voor toekomstige ontwikkelingen.

Mike: Ik zie in artificiële intelligentie hoe universiteiten de dag van vandaag consequent geklopt worden door bedrijven. Ook met Google Books, hoe komt dat zij plots wel de diplomatie aan de dag kunnen leggen ...

Saskia: Nee, nee: geld aan de dag kunnen leggen!

Mike: Maar als alle bibliotheken ter wereld, een gelijkaardig verbond zouden sluiten, zou iets gelijkaardig toch ook mogelijk moeten zijn?

Saskia: Maar de mogelijkheden van Google zijn oneindig veel groter om heel lang door te procederen dan dat bibliotheken ooit zouden kunnen. Maar wat de Universiteit Gent en de Koninklijke Bibliotheek van Nederland bewezen hebben, is dat Google bibliotheken niet per se hoeft uit te sluiten. Google zou Google niet zijn zonder bibliotheken. Net zoals DH geen DH zou zijn zonder bibliotheken. ■■